

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Sascha Arango

DIE WAHRHEIT UND ANDERE LÜGEN

Copyright © 2014 by C. Bertelsmann Verlag; München, a division

of Verlagsgruppe Random House GmbH, München, Germany

Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01696-3

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ISTINA U NAMA

Saša Arango

Preveo Mirko Bižić

Beograd, 2016.

Za Kadi

*„Možda je negde u dubini svih užasa
bespomoćnost koja želi pomoć od nas.“*

Rajner Marija Rilke, *Pisma mladom pesniku*

Od toga se nije moglo pobeći. Brzi pogled na sliku bio je dovoljan da dâ oblik neodređenim sumnjama iz proteklih meseci. Embriion je ležao sklopčan kao vodozemac, dok je jedno oko gledalo pravo u njega. Da li je to bila noga ili pipak iznad zmajevog repa?

Trenuci potpune sigurnosti u životu su retki i međusobno veoma udaljeni. Ali u tom času Henri je video u budućnost. Vodozemac će izrasti u ljudsko biće. Imaće prava i prohteve, postavljaće pitanja i u jednoj tački svog razvoja iskusiće sve što je potrebno da postane ljudsko biće.

Ultrazvučna slika bila je otprilike veličine poštanske čestitke. Na njoj se mogao razaznati spektar sivih nijansi, s desne strane embri-ona; s leve strane su bila slova; na vrhu je bio datum, majčino ime i ime doktora. Henri nije ni najmanje sumnjao da je slika prava.

Beti je sedela pored njega za volanom, pušeći, i videla je suze u njegovim očima. Položila mu je dlan na obraz; mislila je da su to suze radosnice. Ali on je mislio o svojoj ženi, Marti. Zašto ona nije mogla da ima dete s njim? Zašto on mora da sedi ovde u kolima sa ovom drugom ženom?

On je prezirao samog sebe, osećao je stid, bilo mu je istinski žao. Njegov moto uvek je bio da ti život daje sve – ali nikada sve odjednom.

Bilo je popodne. Jednolična tutnjava talasa dopirala je od litica; vetar je povijao travu i naletao na bočne prozore zelenog subarua. Henri je trebalo samo da pokrene motor i pritisne gas, i kola bi sletela sa litice, dole u talase. Za pet sekundi sve bi bilo završeno; udar bi ubio sve troje. Ali prvo bi morao da izađe sa suvozačkog sedišta i zameni mesto sa Beti. Previše komplikovano.

„Reci nešto, Henri!“

Šta je trebalo da kaže? Čitava stvar već je bila dovoljno loša i takva kakva jeste; ova stvar u njenoj materici nesumnjivo se već pomerala i, ako je Henri išta naučio, to je da ne otkriva ništa što je najbolje ostaviti neizrečeno.

Beti ga je samo jednom videla da plače – kada je nagrađen počasnim doktoratom na Koledžu Smit u Masačusetsu. Do tada je mislila da on nikada ne plače. Henri je ćutke sedeo u prvom redu, razmišljajući o svojoj ženi.

Beti se nagnula preko menjača i zagrlila ga. U tišini su slušali disanje onog drugog, a onda je Henri otvorio vrata i povratio u travu. Video je lazanju koju je spremio Marti za ručak. Izgledala je kao nerazvijeni začetak grudvi od testa boje mesa, u polutečnom stanju. Videvši to, zagrcnuo se i počeo da kašlje.

Beti je izula cipele, iskočila iz kola, izvukla Henrija sa njegovog sedišta, stegnula ga rukama oko grudnog koša i nastavila da ga čvrsto steže dok mu lazanja nije potekla i iz nozdrva. Bilo je neverovatno kako je radila ispravnu stvar ne razmišljajući o tome. Stajali su u travi pored subarua dok je morska pena letela oko njih na vetru.

„Reci mi. Šta da radimo?“

Ispravan odgovor bi bio: *Ljubavi moja, ovo se neće dobro završiti.* Ali ta vrsta odgovora imala je posledice. On menja stvari ili čini da one potpuno nestanu. Od kajanja tada više nema koristi. A ko želi da menja bilo šta što je dobro ili udobno?

„Odvešću se kući i sve ispričati mojoj ženi.“

„Stvarno?“

Henri je video zaprepašćenje na Betinom licu; i sam je bio iznenađen. Zašto je to rekao? Henri nije bio sklon preterivanju; nije bilo neophodno da kaže kako će sve ispričati Marti.

„Kako to misliš sve?“

„Sve. Sasvim jednostavno ću joj sve ispričati. Nema više laži.“

„A šta ako ti oprosti?“

„Kako bi mogla?“

„A beba?“

„Nadam se da je devojčica.“

Beti je zagrlila Henrija i poljubila ga u usta. „Henri, ti umeš da budeš veliki čovek.“

Da, on je mogao da bude veliki čovek. Odvezao bi se kući i zamenio laži istinom. Najzad bi sve otkrio, sve ružne pojedinosti – pa, možda ne baš sve, ali one najvažnije. To bi značilo duboko zascenjanje u zdravo tkivo. Tekle bi suze i užasno bi bolelo, čak i njega samog. Bio bi to kraj sveg poverenja i sklada između njega i Marte – ali bi takođe bio čin oslobođenja. Više ne bi bio neprincipijelni gad, ne bi više morao toliko da se stidi sebe. To je moralo da se uradi. Istina pre lepote – ostalo bi se sredilo samo.

Obavio je ruku oko Betinog vitkog struka. Kamen je ležao u travi, dovoljno velik i težak da zada smrtonosan udarac. Trebalo je samo da se sagne i podigne ga.

„Hajde, ulazi.“

Seo je za volan i uključio motor. Umesto da jurne napred i sleti s litice, ubacio je u rikverc i poterao subaru unazad. Velika greška, kako će kasnije zaključiti.

Jedva vidljiv, uski put od šupljikavih betonskih ploča vijugao je kroz gustu borovu šumu od litica do šumske staze, gde je bio parkiran njegov auto, skriven nisko spuštenim granama. Beti je spustila prozor, zapalila još jednu mentol cigaretu i duboko udahнула.

„Ona neće sebi učiniti ništa nažao, zar ne?“

„Svakako se nadam da neće.“

„Kako će reagovati? Da li ćeš joj reći da sam to ja?“

Šta *da si ti?* – pozeleo je Henri da upita.

Umesto toga je rekao: „Reći ću joj, ako me bude pitala.“

Naravno da će Marta pitati. Svako ko otkrije da su ga sistematski varali želi da zna zašto i koliko dugo i sa kim. To je normalno. Izdaja je zagonetka koju želimo da rešimo.

Beti je spustila ruku u kojoj je držala upaljenu cigaretu na Henrijevu butinu. „Dragi, bili smo pažljivi. Mislim, nijedno od nas nije želelo dete, zar ne?“

Henri se u celosti slagao sa tim. Ne, on nije želeo dete, najmanje sa Beti. On je bio njen ljubavnik, a ona nikada ne bi postala dobra majka; bila je previše tvrdog srca, previše zatvorena u sebe za to. Kada bi rodila njegovo dete, to bi joj dalo moć nad njim; uništila bi njegovu kamuflažu i izložila ga pritisku, dok sve ne bi stiglo do

svog logičnog završetka. Neko vreme se poigravao idejom o vazek-tomiji, ali neki nejasan poriv ga je sprečio u tome – možda njegova želja da najzad dobije dete s Martom.

„Izgleda kao da ono želi da postoji“, rekao je.

Beti se osmehnula; usne su joj drhtale. Henri je pogodio u pravo mesto.

„Mislim da će biti devojčica.“

Izašli su iz kola i ponovo zamenili mesta. Beti je sela za volan i obula cipelu. Ne razmišljajući, pritisnula je kvačilo i pomerila menjač nazad pa napred.

On nije zadovoljan, pomislila je. Ali zar ne bi bilo malo previše tražiti takvo nešto od muškarca koji je upravo odlučio da promeni svoj život i okonča svoj brak? Iako je njihova veza trajala godinama, Beti je veoma malo znala o Henriju, ali ovo jeste znala: Henri nije bio porodičan čovek.

Ona ne može da čeka, pomislio je on. Ne može da čeka da se odrekne svega zbog nje. On, međutim, nije nameravao da zameni svoj mirni, bezbrižni život, za porodični život za koji nije bio stvoren. Posle velikog priznanja svojoj ženi, moraće da potraži novi identitet. Biće to težak posao, smišljanje drugog Henrija, Henrija samo za Beti. Od same te pomisli osetio se umorno.

„Mogu li ja išta da uradim?“

Henri je klimnuo glavom. „Prestani da pušiš.“

Beti je povukla dim iz cigarete, pa je bacila. „To će biti grozno.“

„Da, biće grozno. Daću ti prsten kada bude završeno.“

Ubacila je menjač u brzinu. „Kako napreduješ sa romanom?“

„Nemam još mnogo do kraja.“

Sagnuo se prema njoj kroz otvorena vrata. „Da li si ikome rekla za nas?“

„Nikom živom“, odgovorila je ona.

„To je moje dete, zar ne? Mislim, ono je zaista tu, stvarno je?“

„Da, tvoje je. Stvarno je.“

Blago je razdvojila usne, nudeći mu ih da ih poljubi. Neodlučno, nagnuo se ka njoj; njen jezik mu je prodro u usta kao debeli zavrtnj bez navoja. Henri je zatvorio vozačka vrata subarua. Odvezla se niz šumski put u pravcu glavnog puta. Gledao je za njom dok mu se nije izgubila iz vida. Zatim je zgazio dopola popušenu cigaretu koja je ležala u travi. Verovao joj je. Beti ga nije lagala – imala je premalo mašte za to. Bila je mlada i kočoperna, i mnogo elegantnija od Marte. Bila je lepa i ne previše bistra, ali izuzetno praktična. A sada je nosila njegovo dete – test očinstva jedva da je bio potreban.

Betin hladni pragmatizam ostavio je jak utisak na Henrija kad ju je prvi put sreo. Ako bi joj se nešto dopalo, ona bi to i uzela. Bila je duhovita, imala je mala stopala, pegice na grudima okruglim kao pomorandže, zelene oči i kovrdžavu plavu kosu. Prvi put kada je video, nosila je haljinu na kojoj su bile naslikane ugrožene vrste.

Veza je počela od trenutka kada su se sreli. Henri nije morao da se trudi ili glumi, niti da se udvara. Kao što se često dešavalo, nije morao da radi ništa, jer je ona mislila kako je on genije. Iz tog razloga ni najmanje joj nije smetalo što je oženjen i ne želi decu. Naprotiv, sve je bilo pitanje vremena. Ona je dugo čekala na muškarca kao što je on – bila je sasvim iskrena u vezi s tim. Po njenom mišljenju, većini muškaraca nedostajala je veličina. Šta je podrazumevala pod tim, nije rekla.

Dakle, Beti je bila glavna urednica u Izdavačkoj kući „Moreni“. Počela je na privremenom poslu u Odeljenju za marketing, iako je smatrala sebe previše kvalifikovanom za to, pošto je već imala diplomu iz književnosti. Većina seminara bila je dosadna i kajala se što nije poslušala savet svojih roditelja i studirala pravo. Uprkos njenim kvalifikacijama, mogućnosti napredovanja u izdavačkoj kući bile su ograničene. Za vreme pauze za ručak ušunjala bi se u kancelarije urednika da pretura po njima. Jednog dana, iz puke dosade, iz gomile papira je izvukla Henrijev tekst otkucan na pisaćoj mašini i ponela ga da ga čita u kuhinji za osoblje. Henri je poslao tekst bez prateće poruke, kao da je želeo da uštedi na poštarini. Do tada je uvek oskudevao u gotovini.

Beti je pročitala otprilike trideset stranica, i nije ni dotakla svoju hranu. Zatim je odjurila na treći sprat, u kancelariju Klause Morenija, osnivača izdavačke kuće, i naglo prekinula njegov popodnevni dremež. Četiri sata kasnije lično je telefonirao Henriju.

„Dobar dan, ovde je Klaus Moreni.“

„Stvarno? Bože!“

„Napisali ste nešto čudesno. Nešto istinski čudesno. Da li ste već prodali prava?“

Nije ih bio prodao. *Frenk Elis* je prodat u deset miliona primeraka širom sveta. Triler, kako su takva dela zgodno nazivana, sa mnogo nasilja i donekle vesele prirode. Bila je to priča o autističnom čoveku koji je postao policajac kako bi pronašaoubicu svoje sestre. Zarada je spasla Izdavačku kuću „Moreni“ od bankrotstva. Danas, osam godina kasnije, Henri je bio jedan od najprodavanijih pisaca, preveden na dvadeset jezika širom sveta, dobitnik bezbrojnih nagrada i bog te pita čega sve još. Pet bestselera do sada mu je objavio Moreni; svi su ekranizovani i prilagođeni za pozorišno

izvođenje, a *Frenk Elis* je već korišćen kao udžbeničko štivo u školama. Skoro klasik. A Henri je i dalje bio oženjen Martom.

Osim Henrija, samo je Marta znala da on sam nije napisao ni jednu jedinu reč u svojim romanima.

Henri se često pitao kakvim bi tokom njegov život krenuo da nije upoznao Martu. Odgovor koji je davao samom sebi nikada se nije menjao – istim kao i ranije. Ne bi postao značajan pisac; posledično, ne bi mogao da živi životom slobodnog i imućnog čoveka, svakako ne bi vozio italijanski sportski auto – i niko ne bi znao njegovo ime. Henri je povodom ovoga bio potpuno iskren prema sebi. Ostao bi nevidljiv – što je bila umetnost sama po sebi. Naravno, borba za opstanak je uzbudljiva. Uostalom, samo oskudica daje stvarima njihovu vrednost; novac gubi sav svoj značaj ako ga ima u izobilju. Ništa od toga se nije moglo poreći. Ali, zar nisu apatija i ravnodušnost bile razumna cena za život u bogatstvu i raskoši, i bolji izbor od gladi, patnje i pokvarenih zuba, kako god okreneš? Ne moraš biti slavan da bi bio srećan, naročito pošto se popularnost prečesto brka sa važnošću. Ali, otkako je Henri iskoracio iz senki anonimnosti u svetlost jedne izuzetne egzistencije, njegov život je bio neuporedivo udobniji. I tako je već godinama njegova jedina briga bila da sačuva status kvo. On nije imao više šta da postigne. U tom smislu ostao je realista. Čak i da je to bilo dosadno.

Rukopis *Frenk Elis* bio je njegovo otkriće. Ležao je umotan u masni zaštitni papir ispod kreveta neznanke. Henri ga je pronašao, dok mu je glava pulsirala od bola, tokom potrage za svojom levom čarapom kako bi mogao da se iskrađe iz sobe neznanke, kao što se iskrao i iz tolikih drugih. Nije mogao da se seti žene koja je ležala pored njega u krevetu i nije osećao želju da je upozna ni sada. Mogao je da vidi samo njeno levo stopalo i ženstveni obris od udubljenja iznad karlice do lepe, kestenjastosmeđe kose, i nije istraživao dalje. Šporet je bio hladan; soba je bila mračna. Osećala se na prašinu i ustajao dah. Bilo je vreme da se izgubi odatle.

Henri je bio vrlo žedan, jer je prethodne noći popio izuzetno veliku količinu alkohola. Bilo je to pred njegov trideset šesti rođendan. Niko mu nije čestitao i pozeleo sreću. Kako bi iko i mogao. Niko nije znao. Ko je uopšte i mogao da zna? Lutalice ne sklapaju bliska prijateljstva, a njegovi roditelji su oдавно bili mrtvi.

Nije imao svoj stan, nije imao stalan prihod ni ideju šta će sledeće da radi u životu. Zašto bi i imao? Budućnost je neizvesna. Svako ko kaže da zna šta budućnost nosi lažljivac je. Prošlost nije ništa drugo nego sećanje i stoga čista izmišljotina – samo je sadašnjost izvesna, daje nam prostora za razvoj, a i ona se ponovo završi za tili čas. Ono što je Henrija mnogo više mučilo od neizvesnosti bila je pomisao na izvesnost. Znanje o onome što ga čeka bilo bi ekvivalent klatnu iznad bunara. Čemu je još mogao da se nada osim kajanju, smrti i raspadanju? Održavajući ovaj potpuno jasan pogled na svet, Henri je definisao svoj život kao kumulativni proces, o kome će istoričari moći da sude tek posle njegove smrti. A srećan je onaj ko ne ostavi ništa za sobom – on nije morao da se plaši nikakve presude.

Čutanje je protiv ljudske prirode. Tako je glasila uvodna rečenica rukopisa. Ovo je sasvim lako moglo da bude, pomislio je Henri, nešto što bi i on sam rekao. Potpuno konkretno i vrlo jednostavno. Pročitao je sledeću rečenicu, a onda sledeću, i sve tako redom. Nije pronašao levu čarapu; nije se iskrao iz malog stana. Niti je, kao što mu je bila navika, otišao sa ono gotovine ili vrednih predmeta koji bi se zadesili u blizini kako bi kupio sebi nešto za jelo.

Od prvog reda imao je utisak da ta priča pomalo liči na njegovu. Pročitao je čitav rukopis sedeći na krevetu, okrećući stranice što je tiše mogao, da ne bi probudio ženu koja je tiho hrkala pored njega. Nije bilo ispravki na gusto otkucanim stranicama, koliko je on mogao da vidi, a ni štamparskih grešaka – nije bilo nijednog zarezaja koji nije bio na svom mestu. S vremena na vreme Henri bi na trenutak prestao sa čitanjem, da bolje pogleda usnulu ženu. Da li je bilo moguće da su se sreli i ranije? Da li joj je pričao o sebi, a onda zaboravio da su se ikada upoznali? Kako joj je u stvari bilo ime? Da li ga je uopšte i pomenula? Nije mnogo pričala, to je bilo sigurno. Bila je nenametljiva, nežna, sa dugim trepavicama, koje su joj sada zaklanjale sklopljene oči.

Kada se Marta probudila rano po podne, Henri je već bio upalio šporet, rešio misteriju slavine koja je kapala, popravio zavesu ispred tuša, očistio kuhinju i ispržio jaja. Podmazao je malu pisaću mašinu koja je stajala na kuhinjskom stolu i ispravio zaglavljenu tipku iznad gasnog gorionika. Martin rukopis je ponovo ležao zamočen ispod kreveta. Sela je za sto i pohlepno pojela pržena jaja.

On je predložio da žive zajedno, a ona ništa nije rekla, što je on shvatio kao potvrđan odgovor.

Proveli su ceo dan zajedno. Rekla mu je kakav je bio prošle noći, izjavljujući da je bio nikakav u svakom smislu. Henri se složio sa ovim, ali nije mogao ničega da se seti.

Kasnije su jeli sladoled i lutali kroz botaničku baštu, gde joj je Henri rekao malo više o svojoj prošlosti. Govorio je o svom detinjstvu, koje se završilo tako što mu je majka otišla, a otac pao niz stepenice. Nije pomenuo godine koje je proveo u skrivanju.

Marta ga nijednom nije prekinula, niti je postavljala ikakva pitanja. Čvrsto ga je držala za ruku dok su hodali kroz staklenik sa tropskim biljem, i u jednom trenutku spustila mu je glavu na rame. Do tog dana Henri nikada nikome nije toliko rekao o sebi, a većina onoga što je rekao zaista je bilo istina. Nije izostavio ništa važno, ništa nije prikrivao, i skoro da ništa nije izmislio. Bilo je to jedno srećno popodne u botaničkoj bašti, prvo od mnogih srećnih popodneva sa Martom.

Sledeće noći takođe su spavali u Martinom krevetu blizu peći. Ovog puta je bio nežan i trezan, blag i skoro stidljiv. A ona je bila sasvim tiha, dah joj je bio vreo i ubrzan. Kasnije, kada je on čvrsto usnuo, Marta je ustala i sela za pisaću mašinu u kuhinji. Henrija je probudilo lupanje tipki. Postojano, sa kratkim stankama, i potpunim zaustavljanjima. Zatim zvuk zvonca na kraju reda. Potpuno zaustavljanje, novi red, potpuno zaustavljanje, novi odlomak. Visok, oštar zvuk kad je izvukla otkucan papir iz mašine, i nekoliko kratkih prodornih zvukova dok je uvlačila novi list. Dakle, tako nastaje književnost, pomislio je. Lupkanje tipki nastavilo se cele noći, sve do jutra.